

VIJESTI

52/1
GODINA XLII
ZAGREB, LIPANJ, 2015.

HRVATSKOGA GEOLOŠKOG DRUŠTVA

**SJEĆANJE NA ŽENU KOJA JE MIJENJALA SVIJET
MEĐUNARODNI SKUP POVODOM STOTE OBLJETNICE ROĐENJA AKADEMIKINJE VANDE
KOCHANSKY-DEVIDÉ
Zagreb, 9. - 11. travnja 2015.**

Jasenka Sremac, Marija Bošnjak i Morana Hernitz Kučenjak

Prošle godine navršilo se stotinu godina od rođenja prve hrvatske akademkinje, profesorice Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Vande Kochansky-Devidé (1. travnja 1915. - 26. veljače 1990.).

Vanda Kochansky-Devidé u Zagrebu je završila realnu gimnaziju te diplomirala biološku grupu predmeta 1938. na tadašnjem sveobuhvatnom Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Već za studentskih dana započinju njezina prva terenska paleontološka i geološka istraživanja. S tezom o miocenskoj fauni Medvednice (Zagrebačke gore) doktorirala je 1943., a nakon II. svjetskog rata započinje njezin intenzivan terenski i znanstveni rad na paleozojskim fosilnim zajednicama Hrvatske i susjednih područja. Cijeli svoj radni vijek provela je u Geološko-paleontološkom zavodu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, gdje je bila nositeljica paleontoloških kolegija od habilitacije 1953., do umirovljenja 1979. godine. Njegovala je i blisku suradnju s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom, u kojem su pohranjene njezine publicirane zbirke makrofosila. V. Kochansky-Devidé ostavila je neizbrisive tragove u odgoju brojnih generacija studenata geologa i paleontologa, a svojim je znanstvenim radovima, posebice iz tada pionirskog područja, mikropaleontologije, stekla svjetsku slavu.

Dobila je brojne nagrade i priznanja za svoj znanstveni rad, a tadašnja Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izabrala ju je 1973. za svoju redovitu članicu.

Povodom ove značajne obljetnice hrvatske geološke institucije organizirale su trodnevni međunarodni znanstveni skup od 9. do 11. travnja 2015. godine. U organizaciji skupa sudjelovali su: Hrvatsko geološko društvo (posebice Odsjek za paleontologiju), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (uz intenzivnu pomoć Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara), Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Geološki odsjek i njegov Geološko-paleontološki zavod), Hrvatski prirodoslovni muzej, Hrvatski geološki institut i INA–Industrija nafte d.d.

Sl. 1. Svestranost profesorice Vande Kochansky-Devidé na karikaturi najbolje je prikazao S. Bahun

Prve su akcije oko organiziranja skupa započele krajem 2013. godine. Od samog je početka zamišljen ambiciozan program, koji je trebao obuhvatiti raznolike aktivnosti, u kojima je akademkinja V. Kochansky-Devidé, unatoč krhkome zdravlju, zdušno sudjelovala tijekom svoga radnog vijeka (Sl.1).

U Organizacijski odbor imenovani su: Jasenka Sremac (PMF), kao predsjednica, Morana Hernitz Kučenjak (INA), Katarina Krizmanić (HPM), Jadranka Mauch Lenardić (HAZU), Danica Miletić (umirovljenica INA) i Vlasta Premec Fuček (INA). Za organizaciju ekskurzija bili su zaduženi Davor Vrsaljko i Marija Bošnjak (HPM), Jasenka Sremac (PMF) i Koraljka Bakrač (HGI), dok je Znanstveni odbor formiran pod vodstvom akademika Ivana Gušića (HAZU), uz Branka Sokača (HAZU), Ivu Velića (HGLJŠ), Zlatana Bajraktarevića (PMF), Dražena Brajkovića (INA), Vlastu Ćosović i Jasenku Sremac (PMF), Valentinu Hajek-Tadesse (HGI) i Davora Vrsaljka (HPM).

Profesorica Vanda Kochansky-Devidé surađivala je s geolozima iz svih sastavnica nekadašnje države, a i mnogim znanstvenicima iz cijelog svijeta. Osobito dobru suradnju ostvarila je s kolegama iz Slovenije.

Samostalno ili u koautorstvu objavila je 30 znanstvenih radova i kongresnih priopćenja vezanih za geologiju i paleontologiju Slovenije, te nekoliko paleontoloških studija za potrebe Geološkog zavoda Slovenije. Njene velike zasluge za geologiju Slovenije bile su prepoznate pa je dobila, zajedno s prof. Ramovšom nagradu Sklad »Boris Kidrič« (1966.), a godine 1975. postala je dopisnom članicom Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Upravo zbog ovih razloga, želja Organizacijskog odbora bila je okupiti što više sudionika iz

Sl. 2. Hrvatske geologinje u Ankaranu s dr. sc. Katicom Drobne (prva slijeva)

susjednih država, a posebno iz Slovenije. Prilikom za to iskoristili smo na 4. Slovenskom geološkom kongresu koji je održan u Ankaranu od 8. do 10. listopada 2014. godine. U knjizi sažetaka objavljen je rad pod naslovom „Academician Vanda Kochansky-Devidé – Facing 100th Birth Anniversary“ (autorice Jasenka Sremac, Morana Hernitz-Kučenjak & Marija Bošnjak) koji je prikazan kao poster. Tom prilikom sudionici kongresa su upoznati s nadolazećim skupom te pozvani da sudjeluju sa svojim znanstvenim radovima i na taj način odaju počast Vandi Kochansky-Devidé. Kolege iz Slovenije pokazali su veliki interes za nadolazeći skup, posebno dr.sc. Katica Drobne (Sl. 2) u čijem je obrazovanju profesorica Kochansky-Devidé odigrala nezamjenjivu ulogu.

Premda se složeni program zagrebačkog skupa mnogim kolegama isprva činio teško ostvariv, do zaključenja registracije, početkom 2015. godine, pristigle su prijave tridesetpet sudionika iz Hrvatske i dvanaest iz inozemstva (Austrija, Danska, Njemačka, Slovenija, Srbija), što nas je poticalo da ustrajemo i što bolje pripreмимо predviđeni program, koji se sastojao od niza događanja.

Sl. 3. Polaganje vijenca na grob akademkinje Vande Kochansky-Devidé

U četvrtak, 9. travnja položen je vijenac na grob akademkinje Vande Kochansky-Devidé, gdje smo se, uz emotivne i jednostavne riječi, prisjetili naše profesorice (Sl. 3). Istoga dana otvorena je izložba "Vanda Kochansky-Devidé, velika dama hrvatskoga prirodoslovlja" u Hrvatskome prirodoslovnom muzeju (Sl. 4). Autorice izložbe (Marija Bošnjak, Nediljka Prlj Šimić i Jasenka Sremac) prikazale su iznimno bogati znanstveni opus, dugogodišnji stručni i sveučilišni rad, muzejski doprinos i pojedinosti iz privatne ostavštine uvažene profesorice. Izložba, koju je pratio i katalog, bila je koncipirana u dva dijela. Prvi dio bio je posvećen privatnom životu Vande Kochansky-Devidé, prožetom njezinim znanstvenim i stručnim radom (Sl. 5).

Sl. 4. Otvorenje izložbe u Hrvatskome prirodoslovnom muzeju

Profesorica je privatno bila velika ljubiteljica ozbiljne glazbe i violine, a kao članica Hrvatskoga glazbenog zavoda redovito je posjećivala koncerte i pratila nastupe svog supruga Zvonimira Devidéa, profesora biologije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, koji je izvrsno svirao nekoliko instrumenata (Sl. 6).

Sl. 5. Radni kutak profesorice Kochansky-Devidé s njezinim mikroskopom

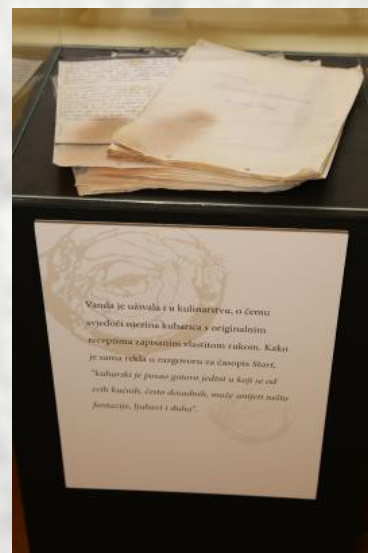

Sl. 6. Portret Vande Kochansky-Devidé u privatnom kutku na izložbi u HPM-u

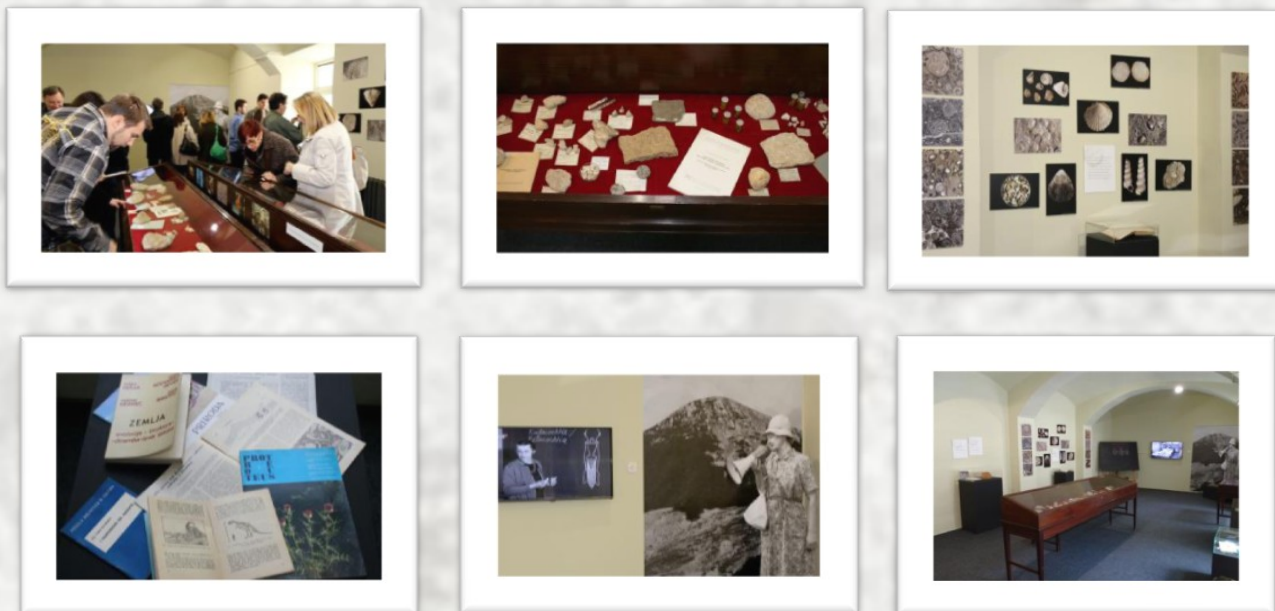
Uz ljubav prema glazbi uživala je i u kulinarstvu. Ovom je prigodom bila izložena i njezina kuharica s originalnim receptima koje je zapisala profesorica (Sl. 7).

Profesorica Kochansky-Devidé bila je urednica nekoliko časopisa, npr. *Geološki vjesnik* (danas *Geologia Croatica*), *Palaeontologia jugoslavica* i *Bulletin scientifique*. Bila je članica nekoliko domaćih i međunarodnih strukovnih društava i počasna članica četiri društva: Hrvatskoga prirodoslovnog društva od 1975., Hrvatskoga geološkog društva od 1976., Hrvatskog antropološkog društva od 1978. i Hrvatskoga biološkog društva od 1985. godine. Za dugogodišnji rad i zasluge na znanstvenom polju primila je nekoliko priznanja i nagrada u Hrvatskoj i inozemstvu. Grad Zagreb joj je 1970. godine dodijelio spomen-medalju grada Zagreba, a nagradu za životno djelo primila je 1975. godine.

Sl. 7. Kuharica Vande Kochansky-Devidé

U drugom dijelu izložbe autorice su prikazale bogato znanstveno djelovanje i doprinos profesorice Kochansky-Devidé, njezine zbirke koje se čuvaju u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju i vrste koje su po njoj imenovali njezini kolege i učenici (Sl. 8).

Sl. 8. Prikaz znanstvenog i stručnog rada V. Kochansky-Devidé na izložbi u HPM-u

Vanda Kochansky-Devidé napisala je samostalno ili u koautorstvu stotinjak znanstvenih radova, više od stotinu stručnih radova, popularnih članaka i recenzija te dva udžbenika. Bavila se različitim geološkim razdobljima, od gornjeg paleozoika do neogena, kao i recentnom florom i faunom. Znanstveni rad započela je istraživanjem miocenskih mekušaca i stratigrafije miocena na području sjeverne Hrvatske.

Uz mekušce je istraživala eocenske i kredne koralje, gornjopaleozojske i mezozojske vapnenačke alge i paleofloru. Pored toga osobito su je zanimala foraminifere, čime je ušla u područje mikropaleontologije i postala vodeća mikropaleontologinja u svijetu te začetnica tog istraživanja u Hrvatskoj. Također se bavila i biostratigrafijom, paleoekologijom, evolucijom i filogenetskim odnosima.

U svom je radu surađivala s brojnim stručnjacima iz drugih zemalja (Slovenija, Mađarska, Austrija, Njemačka, Makedonija, Grčka, Turska i dr.). Pored svega navedenog, profesorica Kochansky-Devidé bavila se i popularizacijom geologije te je bila aktivna i u zaštiti geološke baštine. Popularno-znanstvene priloge objavila je u nekoliko časopisa (*Priroda*, *Proteus*, *Trilobit* i dr.), a napisala je i popularnu knjižicu "Goleme životinje u prošlosti" (1946. godine), prevedenu na njemački i talijanski jezik. Uz rad na popularizaciji, pokrenula je i pisanje hrvatske geološke bibliografije.

Sl. 9. Otvorenje skupa u prostorijama HAZU

znanosti in umetnosti (Sl. 10). U ime Slovenske akademije znanosti in umetnosti skup je pozdravio akademik Andrej Kranjc (Sl. 10), a ispred Hrvatskoga geološkog društva predsjednik Društva prof. Josip Halamić.

Znanstveni skup i izložba bili su vrlo dobro medijski popraćeni, čemu u prilog govore objave na brojnim mrežnim stranicama, kako stručnim tako i informativnim, te gostovanja organizatorica u nekoliko radijskih i televizijskih emisija (npr. Radio Sljeme, Radio HRT 1, Subotom ujutro, Znanstveni krugovi).

Svečano otvorenje skupa održano je istoga dana poslijepodne u prostorijama HAZU. Skup je otvorio potpredsjednik HAZU, akademik Velimir Neidhardt (Sl. 9), program je vodio akademik Ivan Gušić, a otvorenju su nazočili i uvaženi gosti iz Slovenske akademije

Sl. 10. Gosti iz Slovenske akademije znanosti in umetnosti na otvorenju skupa u HAZU

Uz njih, o važnosti i značenju ovog događaja govorili su akademik Mladen Juračić i predsjednica Organizacijskog odbora prof. Jasenka Sremac.

Na otvorenju smo čuli detaljni prikaz života i rada profesorice Kochansky-Devidé iz pera prof. Zlatana Bajraktarevića, te vrlo emotivan osvrt poznate slovenske geologinje dr. sc. Katice Drobne, počasne članice Hrvatskoga geološkog društva, na ulogu profesorice Vande u njezinu školovanju. Na kraju nas je dr. sc. Davor Vrsaljko ukratko upoznao s trasom stručne ekskurzije.

U petak, 10. 4. 2015. održana je cjelodnevna ekskurzija na Medvednicu, tragovima doktorske disertacije akademkinje Kochansky-Devidé, a sudionici su se upoznali s Doljanskim, Čučerskim i Zelinskim razvojem miocena.

Za ekskurziju je pripremljen detaljan vodič, u kojem su opisani lokaliteti koje su sudionici obišli. Na izradi opisa lokaliteta Dubravica (Doljanski razvoj miocena) sudjelovali su Marija Bošnjak, Bojan Karaica, Jasenka Sremac, Davor Vrsaljko, Valentina Hajek-Tadesse, Antonija Gruber, Siniša Jeftinić i Nives Posedi. Dio vodiča ekskurzije koji se odnosi na Čučerski razvoj miocena sastoji se od opisa nekoliko izdanaka: „Sveta Barbara“ (Đurđica Pezelj), izdanak „Plaz“ (Radovan Avanić, Mirjana Miknić i Koraljka Bakrač), izdanak „Laz“ (Preliminarni rezultati istraživanja – Davor Vrsaljko, Jasenka Sremac i Marija Bošnjak; Opis stupa Laz – Frane Marković; Nalazi fosilne mikroflore na Lazu – Tamara Đerek). Zadnji dio vodiča predstavlja detaljan opis pleistocenskih glacijalnih sedimenata istočnih dijelova Medvednice koji je pripremio Tihomir Marjanac. Na prvom lokalitetu, Dubravici, dočekali su nas predstavnici Parka prirode Medvednica, stručna voditeljica Tajana Ban Ćurić i Mirko Japundžić (Sl. 11).

Sl. 11. Predstavnici Parka prirode Medvednica i sudionici na točki Dubravica

Nakon što je stručna voditeljica upoznala sudionike ekskurzije s općenitim informacijama koje se odnose na Park prirode Medvednica, geologiju samog lokaliteta prezentirali su Marija Bošnjak i Davor Vrsaljko (Sl. 12). Srednjomiocenski slijed naslaga na lokalitetu Dubravica visine je otprilike 16 m i ukupne debljine 11,5 m. Bazu čine

trijaski dolomiti prekriveni dolomitnim brečama koje postupno prelaze u brečo-konglomerate te "floatstone" s otiscima školjkaša. Potom slijede pobliže istražena tri sloja: najdonji tamnosivi lapor debljine oko 2,5 m, srednji svjetlije sivi lapor debljine oko 3 m i gornji žuti pješčenjaci debljine oko 0,5 m. U podini navedenih naslaga vidljiva je baza transgresije.

Nakon obilaska ovog lokaliteta koji predstavlja Doljanski razvoj miocena, uputili smo se prema jugoistočnim obroncima Medvednice i lokalitetu Plaz u Čučerskom razvoju miocena. S osobitostima badenskih naslaga na ovom lokalitetu upoznali su nas Radovan Avanić i Mirjana Miknić (Sl. 13 i 14). Čučerje formaciju donjobadenske starosti čini facijes masivnih lapora s proslojcima pijesaka i facijes horizontalno uslojenih pijesaka s laminiranim laporima, što su ujedno i najstarije naslage na stupu Čučerje. Nakon toga slijedi Vejalnica formacija (donji baden) s nekoliko različitih facijesa: koritno koso uslojeni pješčenjaci, horizontalno uslojeni biokalkareniti i biokalciruditi, bioklastični tufiti te tufovi. Starost naslaga dokazana je na temelju bogatog fosilnog sadržaja (mekušci, dinociste, foraminifere). Detaljnije informacije o tufovima sudionicima je prikazao znanstveni novak PMF-a Frane Marković.

Sl. 12. Predstavlanje Doljanskog razvoja miocena

Sl. 13. Predstavlanje Čučerskog razvoja miocena

Sl. 14. Lokalitet Plaz

Nakon ručka uputili smo se prema lokalitetu Laz, gdje nas je s rezultatima preliminarnih istraživanja upoznao Davor Vrsaljko (Sl. 15), dok nam je tufite pokazao Frane Marković. Makropaleontološkim analizama utvrđeni su nalazi slatkovodnih školjkaša, kongerija i pizidija, te primjerak puža. Uz ove fosile česti su nalazi ostrakoda, ribljih ostataka, a posebno kopnene flore u što su se uvjerali i sudionici ekskurzije (Sl. 16).

Sl. 15. Miocenski lapori s proslojcima tufita na lokalitetu Laz

Sl. 16. Fosilna flora u miocenskim laporima uz cestu na Lazu

Zbog radova na cesti nažalost nismo mogli obići izdanke pleistocenskih klastita, o kojima je u Vodiču ekskurzije pisao Tihomir Marjanac, pa su se sudionici morali zadovoljiti pisanom informacijom, a detaljnije podatke saznati u razgovoru s autorom priloga.

Sl. 17. Župna crkva u Mariji Bistrici

Zanimljivu ekskurziju završili smo posjetom Mariji Bistrici i tamošnjoj župnoj crkvi (Sl. 17). Tijekom vremena ova je crkva više puta obnavljana, a današnji izgled dobila je 1883. godine nakon što je požar 1880. godine oštetiio čitavu crkvu. Arhitekt Hermann Bollé crkvu je obnovio i proširio te izgradio cintor oko svetišta.

Nakon razgledavanja crkve, kraj dana smo iskoristili za zajedničko fotografiranje (Sl. 18).

Sl. 18. Sudionici ekskurzije na mostiću kraj parkirališta u Mariji Bistrici

Treći dan skupa, u subotu 11.4., održala su se znanstvena predavanja i poster sekcija u prostorijama Geološko-paleontološkog zavoda PMF-a. Skup su ovdje pozdravili pročelnik Geološkoga odsjeka prof. Dražen Balen i prodekan prof. Sven Jelaska, kao izaslanik dekana PMF-a. Profesori Davor Pavelić (RGNF) i Marijan Kovačić (PMF) su nas kroz pozvana predavanja

upoznali s datiranjem prve miocenske marinske transgresije u Sjevernohrvatskome bazenu i evolucijom Medvednice od kasnoga miocena do pleistocena. Slijedila su predavanja niza domaćih i stranih predavača (Sl. 19), a u pauzama su sudionici razgledali postere, za koje nam je INA ljubazno ustupila vrlo praktična postolja (Sl. 20). Uz pozvana, održano je 10 znanstvenih i 3 stručna predavanja, te je prikazano 18 postera. Posebno nas je radovala velika zastupljenost studenata doktorskog studija, a sudjelovali su i studenti geologije, koji su prikazali rezultate svojih diplomskih radova.

*Sl. 19. Predavanja u prostorijama
Geološko-paleontološkog zavoda*

Sl. 20. Poster sekcija

Skup je navečer završio skromnim, ali veselim domjenkom, na kojem smo se prisjećali ugodnih trenutaka provedenih zajedno i radovali se što smo jednoj velikoj, ali skromnoj i samozatajnoj ženi odali počast kakvu je ona svojim životom i radom svakako zaslužila, i što smo njezin lik i ostavštinu prenijeli mlađim generacijama, za koje je ona bila samo ime na znanstvenim radovima i udžbenicima.

Literatura:

- BOŠNJAK MAKOVEC, M., PRLJ ŠIMIĆ, N. & SREMAC, J. (2015): Vanda Kochansky-Devidé, velika dama hrvatskoga prirodoslovlja. Katalog izložbe, 48 str., Hrvatski prirodoslovni muzej.
- MAUCH LENARDIĆ, J., HERNITZ KUČENJAK, M., PREMEC FUČEK, V. & SREMAC, J. (2015): Međunarodni znanstveni skup 100-ta obljetnica rođenja akademkinje Vande Kochansky-Devidé – Zagreb, 9.-11. travnja 2015., Knjiga sažetaka, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 87 str.
- SREMAC, J., HERNITZ-KUČENJAK, M. & BOŠNJAK, M. (2014): Academician Vanda Kochansky-Devide - Facing 100th birth anniversary. – U: Abstracts and Field trips, 4. slovenski geološki kongres, 8.-10.10.2014., Ankaran, Slovenija, 65-66.
- VRŠALJKO, D., SREMAC, J. & BOŠNJAK MAKOVEC, M. (neobjavljeno): Međunarodni znanstveni skup 100-ta obljetnica rođenja akademkinje Vande Kochansky-Devidé – Zagreb, 9.-11. travnja 2015., Vodič ekskurzije, 29 str.

Fotografije: Nives Borčić, Renato Drempeć, Morana HERNITZ Kučenjak, Tihomir Marjanac